

ABİDİN PAŞA BİR ADANA VALİSİ

Ahmet Nadir İŞİSAĞ

ADANA - 2019

AKADEMİSYEN
KİTABEVİ

© Copyright 2019

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademişyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-605-258-252-7

Sayfa ve Kapak Tasarımı

Akademişyen Dizgi Ünitesi

Kitap Adı

Abidin Paşa
Bir Adana Valisi

Yayıncı Sertifika No

25465

Yazar

Ahmet Nadir İŞİSAĞ

Baskı ve Cilt

Sonçağ Matbaacılık

Yayın Koordinatörü

Yasin Dilmen

Bisac Code

HIS016000

DOI

10.37609/akya.1302

GENEL DAĞITIM

Akademişyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

*Abidin Paşa'yı başta Adana'lılar olmak üzere Sivas'lılar ve Ankara'lılar, dolayısıyla Türkiye tanıyor, ama **Abidin Dino**'yu tüm dünya tanıyor, Neden?*

*Dünyaca ünlü şairimiz Nazım Hikmet RAN'ın " **Mutluluğun resmini yapabiliyormusun, Abidin?**" diye sormasından ve Orhan Kemal, Yaşar Kemal ve Adana sürgünü Abidin Dino üçlüsünden biri olduğu için; Evet, her iki Abidin'i tanıyoruz ama Abidin Dino'yu daha çok tanıyoruz.*

Burada birini anlatacağız derken, el mecbur; ikisini de anlatacağız, zaten sorunda oluyor bu durum; öne çıkacak olan, Adana Valisi Abidin Paşa'nın torunu Abidin Dino'mu? Yoksa, Abidin Dino'nun dedesi, Adana Valisi Abidin Paşa'mı?

Biz böyle bir sıfatlandırma olsa da, burada konumuz ressam, şair, sinemacı vesaire olan Abidin Dino'yu değil, onun dedesi Adana Valisi Abidin Paşa'yı incelemeye ve anlatmaya çalışacağız. Ama Abidin Dino üzerinden de Abidin Paşa zaten anlatılmış olacak...

Evet, Abidin Dino'nun dedesi, Adana Valisi Abidin Paşa'yı anlatmak istiyoruz, satırlarımızda...

Abidin Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Hariciye Nazırlığı yapmış bir paşa, hatta nazır iken Adana'ya vali olarak gönderilen bir idareci...

Valimizi, hakkında mümkün olduğunca bilgiler toplayarak ve derleyerek, onu, yaptıklarını, yapmak istediklerini ve günümüze kadar gelen aile ve çevresinin etkinliklerini anlatmaya çalışacağız.

Öyle ki, hakkında Başbakanlık Osmanlı Arşivleri'nde onlarca, binlerce evrak olan bir paşayı; öyle üstünkörü anlatmayacağız. Elde edebildiğimiz bilgi kaynaklarındaki tüm bilgileri harmanlamaya çalışacağız.

Umuyorum ki, Adana valileri içerisinde en ünlü üç paşadan biri olan Abidin Paşa, Ziya Paşa ve Süleyman Bahri Paşa, kadar

hakkında anlatılan, hikâyeler, şehir efsaneleri ile toprak sahibi olmak için yaptıkları, Abidin Paşa'yı ilginç bir kişilik haline getirmiştir/anlattıkça da getirecektir.

Kitabımız içerisinde, Değerli Dostum, Araştırmacı Tarihçi/ Yazar Sayın Cezmi Yurtsever'den çok geniş şekilde yararlanırken, bazı anlatımlarındaki görüşleri ile, bizim burada verdiğimiz bilgiler çatışıyor görünse de, bunun analizini bir yerde siz değerli okuyuculara bırakırken ve verdiğimiz kaynaklardaki bilgi sahiplerine de saygı duyduğumuzu; ayrıca sonsuz teşekkürümüzü belirtmek isteriz. Sayın Cezmi Yurtsever Hocanın kaynaklarından faydalanmamız ve alıntılar yapmamız ayrı bir samimiyet ve saygı prensipleri içerisinde. Kendisine hassaten teşekkür ediyorum

Ve Gücümüz yeterse/yetmişse, biz de burada Abidin Paşa'yı anlatmaya çalışacağız.

Ahmet Nadir İŞİSAĞ

2019 - Belededik

İÇİNDEKİLER

Önsöz	iii
Abidin Paşa Kimdir	2
Ankara Valisi Abidin Paşa	8
Birinci Sivas Valiliği (1879-1880)	15
Hariciye Nazırlı'ğından Adana Valiliği'ne	16
Bir Karış Bile Satamam	17
Abidin Paşa Toprak Sevdalısı Mıydı? Yoksa Vatan Sevdalısı mı?	18
Gözleri Topraklardaydı	19
Yahudi ve Ermenilerin Osmanlı'yı Parçlama Planlarına Karşı; Plan	22
Abidin Dino; Otuz Yıl Sonra Aynı İsimli Torun	24
Çocukluk Yılları	24
Güzel Elli Abidin Paşa veya "Paşa Dede"	25
Gerçekten İlginç Bir Vali : Abidin Paşa	29
Bir Sufi Paşa'nın Adana'daki Eserleri	34
Abdülhamid'in Mercimek Çiftliği	39
Torun Abidin, Paşadede'nin Valilik Yaptığı Adana'da	43
Abidin Paşa'nın Yetiştirdiği Şahsiyetler	49
"Nailanım" ; İlginç Bir Kadın	50
"Bektaşî Dede Şair Celal Paşa	51
Abidin Paşa'nın Ölüm Tarihi	52
Bu Değirmenin Suyu Nereden; Taşıma mı? Yoksa Dereden mi?	55
Abidin Paşa Adana'da Neler Yaptı?	57
"Abidin Paşa'nın En Arı Eseri: Askerî Rüşdiye"	59
Ya Caddesi?	61

Askeri Rüşdiye Mektebi (Mekteb-İ Rüşdi-Yi Askeri)	62
Adana Sultanisi Yani Adana Erkek Lisesi	63
ve Abidin Paşa Caddesi	68
Bir Sufi; Adana Valisi Dinozade Abidin Paşa	74
Ankara'da Bir Konaklama Klasığı: Taş Han	80
Bir Tarikat Üyesi; Müridi: Abidin Paşa,	82
Yazar Abidin Paşa	85
Abidin Paşanın Çok Beğendiğı Tahin Helvası.....	92
1. Uluslararası Tarihte Adana ve Çukurova Sempozyumu.....	94
Abidin Paşa'nın Adana Valiliğı.....	94
Adana'ya Vali Olarak Tayin Edilen Hariciye Nazırı Abidin Paşa.....	97
Abidin Paşa Döneminde Adana Vilayetinin İdari Durumu ve Nüfusu.....	99
Adana Liva Merkezinde Abidin Paşa'nın Faaliyetleri	101
Sonra Adana; Adana Bizim Adana.....	104
Abidin Paşa'nın Arazi Satın Alma İşleri Ve Şikayetler	108
Adana Vilayetindeki Arazileri	109
Abidin Paşa Arazi Satın Almaya Başlıyor	113
Çukurova'da Operasyon.....	116
Abidin Paşa'nın Torunları: Ahmet, Arif ve Abidin; Bir de Kız Çocuğı Leyla Var.....	127
Şikayetlere Konu, Ünlü Ağba Çiftliğı	129
Abidin Paşa'nın Oğlu Rasih Dino ve Torun Abidin Dino Adana'da	133
Şimdi De Arif Dino; Otlakiye Paraları ile İlgilenmeye Başlıyor	137

Dino'ların Adana'sı: 1943.....	138
Ermeni Oyununa Karşı Taktik	140
Ağba Çiftliği Mi?, Yoksa "Otlakiye" Mi?.....	145
Adana Valisi Akif İyidoğan Neler Yapmış?.....	149
Silifke; Abidin Paşa, Bodosaki ve Mustafa Kemal Atatürk.....	150
Mustafa Kemal Atatürk'ün Silifke Gezileri.....	151
İlk Mersin Ziyaretindeki Aksilikler	152
ve Mustafa Kemal'in İlk Silifke Ziyareti.....	153
Mustafa Kemal İkinci Kez Silifke' de	162
Mustafa Kemal'in Silifke'ye Üçüncü ve Dördüncü Ziyaretleri.....	165
İçel Sancağındaki Sazlık Bataklık Kamışlık Arazi	166
Yanya'lı Selim Fiço : Bir Kahraman Şikâyetçi	167
Ağba Çiftliğinde Tesadüfün Böylesi: Şahin Ağa Kimdir?	170
Abidin Paşa Pes Ediyor ve Çok Üzülüyor	175
Abidin Dino İstanbul'da Ev Satılma Derdinde	178
Vali Akif İyidoğan'ın Dağıttığı Araziler, Mahkeme Sonucu Geri Kazanılıyor	180
Abidin Paşa'nın Gerçekten Gözü Toprakta mıydı?	181
Neden, Abidin Paşa'nın Adana'dan Başka Yerde Bir Karış Toprağı Yok?.....	184
Abidin Paşanın Adana'dan Başka Görev Yaptığı Yerlerde, Neden Tek Karışık Toprağı Olmadığı Sorusunun Başka Cevabı Yoktur.....	185
Kaynakça	189

KAYNAKÇA

Tarihte Adana ve Çukurova- Cilt III. Osmanlı Döneminde Adana ve Çukurova II. Prof.Dr.Yılmaz Kurt- M.Fatih Sansar I.Uluslararası Tarihte Adana ve Çukurova Sempozyumu.

Prof.Dr. Musa Çadircı, Ankara Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi “*Abidin Paşa’nın Adana Valiliği*” Bildirisi.

Prof.Dr. Şerife Yorulmaz, Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü,

“Çukurova’da Toprak Tasarrufu ve Yabancı Tebaanın Bu Konudaki Faaliyetleri-(1839-1914)

Prof.Dr.Hasan Babacan, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, “*Maliye Nazırı Cavid Bey’in Anılarında Adana ve Çukurova Çiftlikleri*”

Doç.Dr.A.Şevki Duymaz, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölümü Öğretim Üyesi, “*Adana İdadisi*”

Doç.Dr.Hamza Altın, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü ,

“Osmanlı Döneminde Adana Erkek Öğretmen Okulu”

Doç.Dr.Bariş Sarıköse, Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

“Adana Vilayet Salnamelere göre XIX.yy. Sonlarında Adana’nın İdari Yapısı”

www.gazette.com.tr/Haberdetay.asp?id=26681

Cezmi Yurtsever, <http://www.adana01haber.com> 30.01.2017

Cezmi Yurtsever, Çukurova, Adana, Ekrem Matbaası 2015

Özlem Gülenç İğdi, Tarih Öğretmeni “*Abidin Paşa’nın Ankara Valiliği*”

<http://www.dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1839/19366.pdf>

Nurettin Çelmeoğlu, “*Abidin Paşa’nın En Arı Eseri: Rüşdiye*” 22.3.2016 Biraz gül, Biraz Diken,

<http://www.yeniadana.net/kose-yazilari-782.html>

<http://www.gazette.com.tr/Haberdetay.aspx?id=16681>

“Adana’nın İz Bırakan Valisi: Abidin Paşa”

<http://www.msxlab.org/forum/siyaset-tr/20331-abidin-pasa.html>

“Abidin Paşa (1843-1906)

<http://www.fruitarian.net/index.php/ottoman-governor-abidin-pasha/>

“Ottoman Governor Abidin Pasha(Abidin Paşa)”

<https://cezmiyurtsever.com.blogspot.com.tr/2013/05/abidin-pasanın-arkasından-hakaret.html> **“Abidin Paşa'nın Arkasından Hakaret Edenler”**

<http://www.memurlar.net/haber/548351/>

“Valiye Şikayet Edilen Helvayı 131 Yıldır Üretiyorlar”

<http://adanaerkekligesi.meb.kiz.tr/meb.iys.dosyalar/01/01/111619/içerikler/adana-sultanisi-adana-erkek-lisesi.1053223.html>

“Adana Sultanisi (Adana Erkek Lisesi) Milli Eğitim Bakanlığı Sitesi/Adana

<http://www.ahenkdergisi.com/dergiler/ahenk.40.pdf>

“Bir Süfi Paşa : Abidin Paşa M.Said Hocaoğlu

<http://en.wikipedia.org/wiki/Adana>

<http://adana.gov.tr/>

<http://www.adana.bel.tr/>

<http://bilgili.co/adana-tarihcesi-önemli-yerleri>

“Adana'nın Tarihi Yapıları”

http://tr.wikipedia.org/wiki/Abidin_Paşa

“Abidin Paşa Vikipedi.Özgür Ansiklopedi.

<http://www.adana01haber.com/author-article-print.php?id=347>

“Adana Valisi Abidin Paşa'nın Servet Merakı”

<http://akademik.semazen.net/author-article-print.php?id=1200>

“Abidin Paşa ve Şerh-i Mesnev-i Şerif”

<http://www.kadirlihaber.net/haberdetay.asp?haberID=587>

“Adana Valisi Abidin Paşa'nın Gözleri Tarlada Olursa”

<http://kitaptarlası.blogspot.com.tr/2015/08/vali-abidin-pasa-cukurova.7/nin-enbuyuk.html>

“Vali Abidin Paşa, Çukurova'nın En Büyük Çiftliklerine Neden Sahip Olmuştu?”

M.Şehmus GÜZEL ABİDİN DİNO, 1.Kitap 1913-1942, 2. Kitap 1942-1952, 3.Kitap 1952-1993

Kitap Yayınevi İstanbul-2008

Atatürk Silifke'de -İzzet Aslan 1981 Adana Kemal Matbaası A.Ş.